

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України Про внесення змін до статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (щодо імплементації норм Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендацій Венеційської комісії)

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

В статті 10 Конституції України встановлено:

держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України;

держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

У статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» викладено норми, що врегульовують питання мови освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти, які потрібно привести у відповідність як з зазначеними вище нормами Конституції України, так і з рекомендаціями Європейської комісії за демократію через право (неофіційна назва – Венеційська комісія) від 8-9 грудня 2017 року, що стосуються мови освіти, у новому законі про освіту¹², схваленому Верховною Радою України 5 вересня 2017 року (далі – рекомендації Венеційської комісії).

В Законі України «Про освіту» і відповідно в Закону України «Про фахову передвищу освіту» на сьогодні не реалізовано конституційні гарантії і норми щодо вільного розвитку, використання і захисту російської мови, інших мов національних меншин України та сприяння вивченню мов міжнародного спілкування, передусім, офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, а також офіційних мов Європейського Союзу, набуття повноправного членства України в якому визначено стратегічним курсом держави у статтях 85, 102 і 116 Конституції України.

Крім того, в Законі України «Про фахову передвищу освіту» потребують імплементації ряд рекомендації Венеційської комісії, зокрема:

вирішити питання дискримінації мов інших меншин, які не є офіційними мовами ЄС;

---

¹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)030-e)

² https://dt.ua/UKRAINE/opublikovaniy-povniy-tekst-rishennya-venecijskoyi-komisiji-ukrayinskoyu-movoyu-263267_.html

звільнити приватні заклади освіти від нових мовних вимог відповідно до статті 13 Рамкової конвенції про захист мов національних меншин від 1 лютого 1995 року (набрала чинності для України 01.05.1998 р.)³;

розпочати в межах виконання закону про освіту новий діалог із представниками національних меншин та усіх зацікавлених сторін щодо мовного питання в освіті;

забезпечити, щоб виконання закону про освіту (в широкому розумінні) не загрозувало збереженню культурної спадщини національних меншин та безперервності вивчення їхніх мов в традиційних школах.

Також слід звернути увагу, що ряд рекомендацій Венеційської комісії вже були імplementовані у прийнятому Верховною Радою України 16 січня 2020 року Законі України «Про повну загальну середню освіту»⁴ (стаття 5) і в меншій мірі у прийнятому 6 червня 2019 року Законі України «Про фахову передвищу освіту»⁵ (стаття 46), але не в повній мірі, тому доцільним є належне включення їх в Закон України «Про фахову передвищу освіту».

Конституційний Суд України у Рішенні про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України від 14.12.1999 № 10-рп/99 у пункті 2 резолютивної частини свого Рішення зазначив, що «у державних і комунальних навчальних закладах поряд з державною мовою відповідно до положень Конституції України (зокрема ч. 5 ст. 53) та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин»⁶.

В Європейській хартії регіональних мов або мов меншин⁷ від 05.11.1992 (ратифікована Законом України від 15.05.2003 № 802-IV)⁸ (далі – Хартія) зазначається, що «право на використання регіональної мови або мови меншини у приватному та суспільному житті є невід’ємним правом відповідно до принципів, проголошених у Міжнародному пакті Організації Об’єднаних Націй про громадянські і політичні права, та відповідно до духу Конвенції Ради Європи про захист прав і основних свобод людини» (абзац 4 Преамбули).

Відповідно до зазначеного Закону від 15.05.2003 № 802-IV про ратифікацію Хартії її Положення застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської,

³ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055#Text

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#Text>

⁷ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text>

кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.

Підпункти «і-ііі» пункту «е» частини першої та частина друга статті 8 Хартії визначають такі положення:

передбачити можливість надання університетської та іншої вищої освіти регіональними мовами або мовами меншин; або

забезпечити можливості вивчення цих мов як окремих дисциплін університетської або іншої вищої освіти; або

якщо у зв'язку із роллю держави стосовно вищих навчальних закладів, попередні підпункти застосовуватися не можуть, заохочувати і/або дозволяти надання університетської або інших форм вищої освіти регіональними мовами або мовами меншин чи створення можливостей для вивчення цих мов як окремих дисциплін університетської або іншої вищої освіти;

стосовно освіти і щодо тих територій, на яких регіональні мови або мови меншин традиційно не використовуються, якщо чисельність осіб, що вживають регіональну мову або мову меншин, це виправдовує, дозволяти, заохочувати або забезпечувати викладання регіональною мовою або мовою меншини чи вивчення такої мови на всіх відповідних рівнях освіти.

Таким чином, у статтю 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» необхідно внести зміни, які мають вирішити зазначені вище питання.

2. Цілі і завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є приведення статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» у відповідність із нормами статті 10 Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендаціями Венеційської комісії від 8-9 грудня 2017 року, що стосуються мови фахової передвищої освіти, а також посилення державних гарантій кожному громадянину України на здобуття фахової передвищої освіти державною мовою в державних і комунальних закладах вищої освіти.

Завданням законопроекту є законодавче врегулювання питань застосування мов в освітньому процесі в закладах фахової передвищої освіти з урахуванням інтересів громадян України, котрі належать до корінних народів та національних меншин, іноземців, осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також осіб, які визнані біженцями в Україні, осіб, котрі потребують додаткового або тимчасового захисту, осіб, яким надано статус закордонного українця, котрі перебувають в Україні на

законних підставах, та здобувають фахову передвищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб.

3. Загальна характеристика і основні положення законопроекту

У законопроекті пропонується закріпити такі норми у статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту»:

мова освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти визначається на підставі положень статті 10 Конституції України (частина перша);

держава гарантує кожному громадянину України поряд з правом на здобуття фахової передвищої освіти державною мовою в державних і комунальних закладах фахової передвищої освіти, також навчання мовами корінних народів або національних меншин України (частина друга);

держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, у державних і комунальних закладах фахової передвищої освіти (частина четверта);

закладам фахової передвищої освіти надається право прийняти рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів мовою корінного народу або національної меншини України, однією з офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, однією з офіційних мов Європейського Союзу за умови, що усі здобувачі фахової передвищої освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють цією мовою; у разі якщо є письмове звернення від одного чи більше студентів, заклад фахової передвищої освіти забезпечує переклад державною мовою (частина п'ята);

особам, які належать до корінних народів або національних меншин України, гарантується та забезпечується право на навчання в державних і комунальних закладах фахової передвищої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу або національної меншини. Це право реалізується шляхом створення окремих груп з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини України поряд із державною мовою (частина шоста);

особам, які належать до корінних народів або національних меншин України, в державних і комунальних закладах фахової передвищої освіти гарантується і забезпечується право на вивчення мови відповідного корінного народу чи національної меншини як окремої дисципліни в обсязі, що має дати

змогу таким випускниками провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням цієї мови (частина сьома);

атестація здобувачів фахової передвищої освіти проводиться державною мовою або іншою мовою у разі, якщо відповідна навчальна дисципліна викладалася цією мовою (частина десята);

держава сприяє вивченню в державних і комунальних закладах фахової передвищої освіти мов міжнародного спілкування, насамперед офіційних мов Організації Об'єднаних Націй (частина одинадцята).

4. Стан нормативно-правової бази для прийняття законопроекту

Нормативно-правовою базою для прийняття даного законопроекту є Конституція України, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Рамкова конвенція про захист мов національних меншин від 1 лютого 1995 року, Закон України «Про освіту».

Положення даного законопроекту не потребують внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребує виділення додаткових коштів з державного або місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту дозволить привести статтю 46 (мова освітнього процесу) Закону України «Про фахову передвищу освіту» у відповідність із нормами статті 10 Конституції України, Європейською хартією регіональних мов або мов меншин та рекомендаціями Венеційської комісії від 8-9 грудня 2017 року, що стосуються мови навчання, а також забезпечить застосування мов в освітньому процесі в закладах фахової передвищої освіти з урахуванням інтересів громадян України, котрі належать до корінних народів та національних меншин, іноземців, осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також осіб, які визнані біженцями в Україні, осіб, котрі потребують додаткового або тимчасового захисту, осіб, яким надано статус закордонного українця, котрі перебувають в Україні на законних

підставах, та здобувають фахову передвищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб.

Народний депутат України

О.А. Волошин (посв. № 154)

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Волошин Олег Анатолійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000F2262D0085CC8E00
Дійсний до: 21.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 154д9/1-2021/17003 від 22.01.2021

337576